

HØRINGSUTTALELSE TIL ENDRINGER I STADNAMNLOVA

Vidar Haslum, stedsnavntjenesten i Agderfylkene og Østlandet

Jeg viser til framlegg til endringer i stadnamnlova som nå er sendt ut på høring, og der høringsfristen er 2. september 2014. I et e-brev fra koordinator Ingvil Nordland 25. juni i år blir stedsnavntjenesten oppfordret til å sende høringsuttalelser, hvis en har noe å bemerke.

Her burde vi, som forvaltere av denne kulturarven, ha en gyllen mulighet til å få gjort definisjonene under § 2 så operasjonelle og presise som mulig. I den anledning mener jeg at det er behov for en tilføyelse i definisjonen av 'nedarvet uttale', slik at den bringes i samsvar med Botolv Hellelands definisjon fra 1999 (se Namn og Nemne nr. 16 1999, s.10). I likhet med Helleland (1999) mener jeg at nedarvet uttale må bli å forstå som en uttale som er upåvirket av skrift. Blant uttalene en i dag finner av stedsnavn, går der et prinsipielt avgjørende skille mellom de navn som har en nedarvet uttale og de navn som sekundært har fått en annen uttale som følge av skriftlesing. Nedarvet uttale er upåvirket av skrift. Leseuttale er en konsekvens av skrift. Slik er virkeligheten, og det må definisjonene gjenspeile.

Som kjent er det slik at stedsnavn er språklige uttrykk. Og noe som gjelder alle språkuttrykk, er at de har en uttrykksside i form av tale og en innholdsside i form av en mental forståelse som i praktisk kommunikasjon utnyttes som et referanse-redskap. Mellom uttrykkssiden og innholdssiden eksisterer det et gjensidig avhengighetsforhold: uten det ene, heller ikke det andre. Til begge sidene hører det noe som normalt nedarves. En spesiell semantisk-pragmatisk egenskap ved navn, er at de er monoreferensielle. Det innebærer at innhold (semantisk term) og referanse (pragmatisk term) her vil være sammenfallende. Blant referansene en i dag finner til stedsnavn, går der et prinsipielt avgjørende skille mellom de navn som har en nedarvet referanse og de navn som har fått en endret referanse som følge av offentlige reguleringer og inngrep. Nedarvet referanse er upåvirket av offentlige inngrep. Offentlig regulert referanse er en konsekvens av offentlige inngrep. Slik er virkeligheten, og det må definisjonene gjenspeile.

Noe som kjennetegner tradisjonelle stedsnavn i dag, er ikke bare et direkte navnetap, men også et partielt tap av to slag: tap av nedarvet uttale og tap av nedarvet referanse. Tap av nedarvet uttale er et velkjent fenomen og skal ikke diskuteres nærmere her. Som eksempel på tap av nedarvet referanse kan vi ta navnet *Hallingskeid*. Det er i dag navn på en jernbanestasjon på Bergensbanen. Den nedarvete referansen til Hallingskeid var en seter i nærheten av stasjonen (se Norsk stadnamnleksikon). Ifølge SSR har denne seteren i dag navnet *Hallingskeidsæter*. Det som har skjedd, er altså tap av nedarvet referanse.

Her følger de to definisjonsforslagene mine (her formulert på nynorsk – i samsvar med utkastet) under § 2 i Stadnamnlova, der de bør stå i en rekkefølge slik: Nedervd stadnamn > Nedervd uttale > Nedervd referanse.

Nedervd uttale

Den uttalen som er overlevert frå tidlegare generasjonar, som har vore vanleg på staden, som framleis er i levande bruk, og som er utan påverknad frå skriftformene av namna.

Nedervd referanse

Den referansen som er overlevert frå tidlegare generasjonar, som har vore vanleg på staden, som framleis er i levande bruk, og som er upåverka av politiske, administrative og juridiske inngrep og vedtak.

Fordelen med presise definisjoner er at en oppnår mest mulig eksakte holdepunkter å vurdere noe ut ifra. Og selv om skillet mellom nedarvet uttale/referanse og annen uttale/referanse er prinsipielt avgjørende, er virkeligheten slik at dette skillet i praksis ikke alltid lar seg sikkert påvise eller bestemme. Når det gjelder ulike typer påvirkning utenfra, vil det forekomme alle mulige grader. I praktisk navnenormering vil en derfor ofte ha behov for modererende karakteristikker som f.eks. ”uttalen ligg svært nær nedervd uttale”, ”sannsynlegvis nedervd uttale eller tilnærma nedervd uttale”, ”nesten heilt i samsvar med nedervd referanse”... Fullgodt meningsinnhold kan i slike tilfeller bare skapes når vurderingene er foretatt i henhold til tilstrekkelig presise definisjoner.

En term ”primærfunksjon”, som nå blir foreslått innført blant de definerte begrepene i § 2, opplever jeg som nyttig når det eksisterer to forskjellige forståelser av referanse (der begge, en av dem eller ingen i teorien kan være nedarvete). En primærfunksjon vil ofte svare til nedarvet referanse, men slett ikke alltid. Og selv om ‘nedarvet referanse’ kanskje ikke vil få like stor praktisk anvendelse som ‘primærfunksjon’, har begrepet sin berettigelse for å ivareta et vitalt aspekt ved stedsnavnets natur som også må komme til uttrykk i Stadnamnlova. Alltid er det viktig å huske på at stedsnavn er språklige uttrykk med en uttrykkside og en innholdsside (referanse). Begge deler er like fundamentale. Begge deler nedarves. Begge deler representerer kulturhistoriske verdier.

Med hilsen

Vidar Haslum

Navnekonsulent for Agderfylkene og Østlandet

